

Karabük Üniversitesi Hemşirelik 4. Sınıf Öğrencilerinin Meslek ve Gelecek Kaygılarının Belirlenmesi: Nitel Bir Çalışma*

Determining the Occupational and Future Anxiety of Karabuk University Nursing 4th Grade Students: A Qualitative Study

Sevgi DİNÇ¹, Senem YILDIZ BENLİOĞLU², Özlem METİN³, Beyza TURPÇU⁴, Sudenur ÇETİN⁵,
Melike AŞCI⁶

Öz: Amaç: Araştırmanın amacı, hemşirelik bölümü 4. sınıf öğrencilerinin meslek ve gelecek kaygılarının belirlenmesidir. Gereç ve Yöntem: Araştırmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yönteminin kullanıldığı araştırmada 15 öğrenci ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Nitel veriler ses kayıt cihazına kaydedilerek elde edilmiştir. Verilerinin çözümlenmesinde içerik analizi ve betimsel analiz kullanılmıştır. Bulgular: Verilerin analiz edilmesinin ardından 2 ana tema ve 5 alt tema elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda ortaya çıkan temalar; mesleğe bakış ve geleceğe bakış olmuştur. Sonuç: Öğrencilerin mezuniyet sonrasında ilişkin birçok duyguyu aynı anda yaşadıkları ve büyük çoğunluğunun mezuniyet sonrası yaşamlarına ilişkin kaygılı oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin mesleğe ve geleceğe yönelik düşüncelerin belirlenmesinin öğrencilerin yaşadıkları sorunların daha iyi tanınması ve ele alınabilmesi açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, Hemşirelik öğrencileri, Kaygı, Nitel çalışma.

Abstract: Objective: The aim of this study was to evaluate the occupational and future anxiety of the 4th grade students of the nursing department. Methods: In the study, qualitative research design was used. In the research, in which purposive sampling method was used, semi-structured in-depth interviews were conducted with 15 students. Qualitative data were obtained by a voice recorder. Content analysis and descriptive analysis were used to analyze the data. Results: After analyzing the data, 2 main themes and 5 sub-themes were obtained. The themes that emerged as a result of the research, occupational view and the future view. Conclusions: It has been determined that the students experience many feelings about post-graduation at the same time and the majority of them are anxious about their post-graduation life. It is thought that determining the thoughts of the students about the profession and the future will be useful in terms of better recognizing and addressing the problems experienced by the students.

Keywords: Nursing, Nursing students, Anxiety, Qualitative study.

* Bu araştırma 6.Uluslararası 17.Ulusal Hemşirelik Kongresi, 19-21 Aralık 2019, Ankara/Türkiye sözel bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Sorumlu yazar: Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Karabük, Türkiye, ORCID:0000-0002-4747-2510, sevgidinc@karabuk.edu.tr

² Hem., Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Karabük, Türkiye

³ Hem., Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Karabük, Türkiye

⁴ Hem., Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Karabük, Türkiye

⁵ Hem., Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Karabük, Türkiye

⁶ Hem., Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Karabük, Türkiye

⁷ Hem., Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Karabük, Türkiye

Giriş

Meslek bireyin belirli bir alanda bilgi ve beceri birikimine sahip olmayı gerektiren bir üretim olmakla birlikte kişinin kendini gerçekleştirme yollarından biridir. Meslek seçiminde ise birey, diğer meslek grupları arasından kendi yeterlilikleri, ilgi alanları, imkanlar gibi faktörler bağlamında bir seçim yapar (Ünal ve Bilgener, 2019). Hemşirelik mesleğini tercih eden öğrencilerin de çeşitli nedenlerle hemşireliğe yöneldikleri görülmektedir. Öğrencilerin hemşirelik mesleğini tercih nedeni olarak insanlara yardım etme isteği, mesleğe ilgi duyma, idealindeki meslek olma, puan ve baskı gibi faktörlerin rol oynadığı bilinmektedir (Zencir ve Eşer, 2016).

Öğrencilerin istedikleri bir mesleğe yönelmiş olmaları istenilen bir durum olmakla birlikte günümüzde meslek seçiminde birçok faktör bireyin kendi yetenekleri, istekleri ve gelecek planları doğrultusunda meslek seçmelerine engel olabilmektedir (Ünal ve Bilgener, 2019). Öğrencilerin mesleği tercih etme nedenleri mesleğe yönelik algı ve tutumları üzerinde de etkili olmaktadır. Mesleği isteyerek seçme durumu ile hemşirelik mesleğine yönelik tutumlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Mesleği isteyerek seçenler, baskı ve puan nedeniyle seçenlere göre hemşirelik mesleğine yönelik daha olumlu tutuma sahiptir (Zencir ve Eşer, 2016).

Üniversite yaşamı öğrencilerin, mesleki hayata ve yetişkin olmaya geçiş için hazırlandıkları bir dönemdir. Özerk bir birey olma yolundaki sorumluluklar öğrenciler üzerinde kaygı oluşturabilmekte ve farklı stresörlerle baş etmek durumunda kalmaktadırlar (Ökdem ve Yardımcı, 2010). Üniversite öğrencileri öğrenim süreçleri boyunca karşılaştıkları zorlukların yanında gelecekteki meslekleri ve mezuniyet sonrasına ilişkin kaygı da yaşamaktadır. Sağlık bilimleri alanında öğrenim gören öğrencilerin farklı stresörlerle de karşılaştıkları ve meslek seçiminin öğrencilerin kaygı düzeyi üzerinde önemli bir değişken olduğu bilinmektedir. Mesleğini sevdiğini belirten öğrencilerin kaygı düzeylerinin daha düşük olduğu, eğitim algısı olumsuz olanların kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu bildirilmektedir (Taslak ve Işıkkay, 2015). Öğrencilerin mesleğe ve geleceğe yönelik düşüncelerin belirlenmesinin öğrencilerin yaşadıkları sorunların daha iyi tanınması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bilgiler ışığında araştırmada, hemşirelik bölümü 4. sınıf öğrencilerinin mesleğe ve geleceklerine yönelik kaygılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda araştırmada şu temel sorulara yanıt aranmıştır;

- a. Öğrencilerin hemşirelik mesleğini tercih etme nedenleri nelerdir?

- b. Öğrenciler hemşirelik mesleğini (toplumdaki imajı, gelecekteki konumu) nasıl değerlendirmektedir?
- c. Öğrenciler hemşirelik mesleğinin gelişimi için yapılması gerekenler hakkında neler düşünüyorlar?
- d. Öğrenciler mezuniyet ile ilgili neler hissediyorlar?
- e. Öğrenciler mezuniyet sonrası ile ilgili neler düşünüyorlar?

Gereç ve Yöntem

Araştırmada nitel araştırma modellerinden yorumlayıcı fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Fenomenolojik yaklaşım, olguların bir kavramla ilgili duygularını, düşüncelerini, algılarını ve bakış açılarını derinlemesine anlayabilmemizi sağlayan bir nitel araştırma yöntemidir (Tekindal ve Uğuz Arsu, 2020).

Çalışma Grubu

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda çalışılacak konu hakkında daha fazla bilgi toplanabilecek bireylerden oluşan bir örnekleme daha derinlemesine bilgi edinmek amaçlanmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak ve Akgün, 2013). Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örneklemesinden yararlanılmıştır.

Çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılında Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde öğrenim gören 4.sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde kullanılan veri doygunluğuna ulaşıldığında araştırma sonlandırılmıştır. Böylelikle araştırma 15 öğrenci ile tamamlanmıştır. Katılımcıların soruları içtenlikle cevaplandırmaları için, isimleri kodlanarak saklı tutulmuştur. Doğrudan alıntılmalarda katılımcılardan K1 (Katılımcı 1), K2 (Katılımcı 2), K3 (Katılımcı 3)...vb. şeklinde bahsedilmiştir.

Veri Toplama

Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada öğrencilerin hemşirelik mesleğine ve geleceklerine dair görüşlerini değerlendirmek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmış açık ve kapalı uçlu soruların yer aldığı “Görüşme Formu” kullanılmıştır. Görüşme formu yaklaşımı, araştırma problemi ile ilgili

tüm boyutların ve soruların kapsanmasını güvence altına almak için geliştirilmiş bir yöntem olarak kabul edilmektedir (Sevencan ve Çilingiroğlu, 2007).

Araştırmada kullanılan görüşme formunda “Hemşirelik mesleğini tercih etme nedenleriniz nelerdir?”, “Mezuniyet ile ilgili neler hissediyorsunuz?”, “Mezuniyet sonrası ile ilgili neler düşünüyorsunuz?” gibi sorular yer almaktadır.

Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formu ile bireysel yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler öğrencilerinin ders programlarının uygun olduğu bir zaman diliminde ve ders olmayan bir sınıf ortamında, araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Nitel veriler ses kayıt cihazına kaydedilerek elde edilmiştir. Görüşmede görüşülen kişinin izni ile ses kaydı yapılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlilik

İç geçerliliği artırmak için toplanan veriler ayrıntılı rapor edilmiş, araştırma süreci ve sonuçları açık, tutarlı olarak açıklanmıştır. Ayrıca yorumlayıcı fenomenoloji kullanılmıştır. Dış geçerlik yani aktarılabirliği sağlamak için öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak ve alıntılara eklemeler yapılmadan olduğu gibi sunulmuştur. Bunun için ayrıca araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmada iç güvenirliliği sağlamak için veriler ses kayıt cihazı ile toplanmış, veriler kodlanarak sonuçlarla ilişkilendirilmiştir.

Veri Analizi

Araştırmada verilerinin çözümlenmesinde içerik analizi, fenomenolojik analiz ve betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Fenomenolojik analiz araştırmacının katılımcıların söylediklerine dayalı olarak onların duygu ve düşüncelerini anlamaya ve yorumlamaya çalıştığı nitel veri analizi yöntemidir (Özdemir, 2010). İçerik analizinde, veri setinde katılımcıların yoğun vurgu yaptığı durumlardan kodlar çıkarılır. Kodlardan kategoriler ve kategorilerden de temalar belirlenerek bir araya getirilen veriler yorumlanır. Betimsel analizde katılımcıların görüşlerini daha çarpıcı biçimde sunabilmek amacıyla gerekli yerlerde katılımcılardan doğrudan alıntılarla veriler desteklenir (Baltacı, 2019). Araştırmanın veri analiz sürecinde, öncelikli olarak veriler analiz için hazırlanmış, veriler kodlanmış ve kodlar bir araya getirilerek temalar elde edilmiştir.

Etik Boyut

Araştırmaya başlamadan önce Karabük Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan, etik kurul izni alınmıştır. Araştırmaya katılan katılımcılardan sözlü ve yazılı onamları alınmıştır.

Bulgular

Verilerin analiz edilmesinin ardından 2 ana tema ve 5 alt tema elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda ortaya çıkan temalar; mesleğe bakış ve geleceğe bakış olmuştur.

Ana Tema 1: Mesleğe Bakış

Alt Tema 1: Mesleği Tercih Etme Nedeni ile İlgili Bulgular

Öğrencilerin hemşirelik mesleğini iş bulma imkanlarının fazla olması, ailenin yönlendirmesi, insanlara yardım etme isteği, kişilik özelliklerine uygun olduğu düşüncesi ile tercih ettikleri görülmüştür. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun hemşirelik mesleğini iş bulma imkanlarının fazla olması nedeniyle ve ailenin yönlendirmesi ile seçtikleri belirlenmiştir.

K7: “Öncelikle iş imkanları, aslında ben veterinerlik düşünüyordum. Böyle bir tercih yapacaktım ama daha sonrasında annemin özellikle beni hemşirelik üzerine yönlendirmesi ve veterinerliği istememesi nedeniyle bu mesleği seçtim.”

K10: “Hemşirelik mesleğini tercih etme nedenim ailem.”

İnsanlara yardım etme isteği, kişilik özelliklerine uygun olduğu düşüncesi de öğrencilerinin hemşirelik mesleğini tercih etmelerindeki diğer nedenler arasında yer almaktadır.

K1:”Dediğim gibi insanlara yardımcı olmayı çok seviyorum.”

K6: “ ...yani çabuk iş bulabileceğimi düşündüğüm için, sabırlı bir insan olduğum için bu mesleği seçtim. Tabii ilk önce maddi kaynak oluşturuyor ama insanlara yardım etmek de var.”

Öğrencilerin bazıları başlangıçta hemşireliği isteyerek seçmese de zamanla hastalar ve hasta yakınları ile olan etkileşimler sonrasında fikirlerinin değiştiğini belirtmişlerdir.

K5: “Çok önyargılıydım. İlk başta bilmiyordum. Sonra ilk sınıfta vazgeçmek üzereydim ki sonra insanların bize karşı tavrını ve iyilik yaptığımızda onların gözündeki ışığı görünce dedim. Sevmeye başladım o zaman.”

Alt Tema 2: Meslek İmajı ile İlgili Bulgular

Öğrencilerin bazıları hemşirelik mesleğinin meslektaşlar, diğer sağlık personelleri, hasta ve hasta yakınları tarafından gereken değeri ve saygıyı görmediğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin birçoğu hemşirelik mesleğinin olumsuz bir imaja sahip olduğunu ve bu durumun oluşmasında medyanın rolünün de olduğunu belirtmişlerdir. Hemşirelik imajının olumlu/saygın olduğunu ve hemşirelerin bakım verici rollerinin dışında eğitici rollerinin de ön plana çıkmaya başladığını düşünen öğrenciler de bulunmaktadır.

Alt Tema 3: Meslek İmajının Değişimi ile İlgili Bulgular

Hemşirelik mesleğinin toplumdaki imajının olumlu yönde değişmesi için yapılması gerekenler konusunda öğrencilerin en çok vurguladıkları nokta meslek üyelerinin birbirine saygı duyması gerektiği idi. Hemşirelerin iletişim becerilerini geliştirmeleri ve tedavi odaklı yaklaşımdan bütüncül yaklaşıma geçmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Hemşirelerin rol ve sorumluklarının bilincinde olarak profesyonel kimlik ve davranış sergilemeleri gerektiği vurgulanmıştır. Günümüzde teknoloji alanındaki gelişmeler nedeniyle sosyal medya gibi alanlarda hemşirelik mesleğine ilişkin olumlu bir kimlik oluşturulabileceği de belirtilmiştir.

K11: “...kendimizi güncel bir şekilde geliştirip profesyonel bir anlayışla çalışmamız gerekiyor ancak bu şekilde belli bir imaj ve statü kazanabiliriz...birbirimize saygılı olursak, hastane ortamında ekip çalışması içerisinde birbirimize saygılı olursak en azından küçük bir çemberde kendi değerimizi belirlemiş oluruz.”

Ana Tema 2: Geleceğe Bakış

Alt Tema 1: Mezuniyete İlişkin Duygular ile İlgili Bulgular

Öğrencilerin mezun olmaya ilişkin birçok farklı duyguyu bir arada hissettikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin birçoğu mezuniyet sonrası “boşlukta kalma hissi” olarak tanımlamışlardır ve buna yönelik katılımcı ifadelerinden örnekler verilmiştir.

K7: “Okul bittiği zaman kesinlikle bir boşluk olacak”

K4: “ ... sudan çıkmış balığa döneceğiz tabiri caizse”

K2: “Gerçekten böyle boşlukta kalma hissi, stres yaşama durumu gibi şeyler gelişebiliyor bu durumları düşününce”

K14: “Ben okulumun bitmesini istemiyorum. Çünkü üniversite okumak çok sarıyor gerçekten, heyecan verici bir kere...Ama şöyle bir şey var; yaşımız arttığı için atanmamız lazım, çalışmamız lazım. O yüzden bir boşlukta hissedeceğimi düşünüyorum”.

Öğrencilik yıllarının bitmesi ve para kazanacak olmaları nedeniyle duydukları mutluluk duygusuna üzüntü, kaygı ve korkuların da eşlik ettiği görülmüştür. Öğrencilerin hayata dair sorumluluklarının artacak olması; işe yerleşememe endişesi, mesleki bilgi ve becerilerine ilişkin yetersizlik hissi nedeniyle yoğun düzeyde kaygı yaşadıkları belirlenmiştir.

K3: “Öncelikle bir yandan üzülüyorum, okul hayatı resmen sona eriyor. Bir yandan seviniyorum iş hayatına gireceğiz ama tabii ki kaygılarımız var...puanım iyi olmasına rağmen şu an kaygılıyım.”

K12: “Büyük çoğunlukla kaygı hissediyorum aslında gelecek kaygısı...”

Alt Tema 2: Planlar ile İlgili Bulgular

Mezuniyet sonrası sınav ile atanmama durumu söz konusu olursa öğrenciler maddi nedenler ve mesleki olarak deneyim kazanacakları düşüncesiyle özel sektörde çalışmayı düşünmektedir. Öğrencilerin bazıları herhangi bir kurumda çalışmadan yeniden sınava hazırlanmayı düşünüyor; yüksek lisans yapmayı düşündüğünü belirten veya yüksek lisans için yurt dışı dil kurslarına gitmeyi planladığını belirten öğrenciler de bulunmaktadır.

Tartışma

Araştırmada mesleğe bakış ve geleceğe bakış olmak üzere iki ana tema ve bu temalar altında beş alt tema belirlenmiştir.

Mesleği tercih etme alt teması altında öğrencilerin iş bulma imkanlarının fazla olması, ailenin yönlendirmesi, insanlara yardım etme isteği, kişilik özelliklerine uygun olduğu düşüncesi ile hemşirelik mesleğini tercih ettikleri görülmüştür. Özveren, Gülnar ve Özden, (2017) çalışmasında meslek seçiminde öğrencilerin ailelerinin, hemşirelik mesleğini sevmenin, mesleğe kendini hazır hissetmenin etkili olduğu görülmektedir. Öğrencilerin meslek seçimindeki en önemli etkenler değerlendirildiğinde Hemşirelikte Meslek Seçimi Ölçeği (HMSÖ) maddelerinden en fazla tercih edilen iki maddenin “Hemşirelikte işsiz kalınmayacağını düşünüyorum” ve “Her zaman insanlara yardım etmek istemişimdir” olduğu belirlenmiştir (Özveren vd., 2017). Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimi ve etkileyen faktörlerin değerlendirildiği başka bir çalışmada da öğrencilerin HMSÖ puan ortalamalarına bakıldığında en yüksek puan ortalamasını “Hemşirelikte işsiz kalınmayacağını düşünüyorum” ifadesinden aldıkları bulunmuştur (Özdelikara, Ağaçdiken ve Aydın, 2017). Benzer bir çalışmada da HMSÖ’nde öğrencilerin meslek seçiminde etkili olan ilk üç maddenin “Her

zaman insanlara yardım etmek istemişimdir (%36,4)", "Çevremdeki insanlar iyi bir hemşire olacağımı söylerler (%30,2)" ve "Kendimi ifade edebilmemi sağlayan bir iş yapmak istedim (%27,6)" şeklinde olduğu tespit edilmiştir (Olgun ve Adıbelli, 2020). Hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin meslek seçimine etki eden etmenlerin değerlendirildiği nitel bir çalışmada ise öğrencilerin hemşirelik mesleğine erken yaşlardan itibaren ilgi duydukları ve katılımcıların kişilik özellikleri ile meslekleri arasında bağ kurdukları belirlenmiştir (Şahin, Çelik, Kocakaya, Canbulat Şahiner ve Çöplü, 2020). Tıp, hemşirelik ve ebelik öğrencilerin kariyer seçimlerini değerlendiren bir çalışmada tüm gruplarda kariyer seçimlerini yönlendiren önemli faktörler; insanlara yardım etme isteği, erken yaşam deneyimlerinin etkisi ve rol model olarak sağlık profesyonellerinin etkisi olarak belirlenmiştir. Aynı çalışmada insanların sağlığını iyileştirmeye yardımcı olma ve gelecekteki hastalarıyla etkili iletişim kurma olasılığının öğrencilerin meslek seçimlerini etkilediği görülmektedir (Huicho vd., 2015). Araştırmanın sonuçları literatürde yer alan çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Hemşirelik mesleğinde mezuniyet sonrasında iş istihdam oranlarının yüksek olduğuna dair inanç hemşireliği tercih edilen mesleklerden biri yapmaktadır. Bununla birlikte çalışmada öğrencilerin insanlara yardım etme isteği, kişilik özelliklerine uygun olması gibi nedenlerle mesleği tercih etmiş olmaları olumlu bir bulgudur. Çünkü hemşirelik mesleğinin odağında insan yer almaktadır. Hemşirelerin birey/aileler ve hastalara sundukları bakım insani ve ahlaki değerlerden ayrı düşünülemez. Hemşirelik mesleğini tercih eden öğrencilerde de hümanistik değerlerin yüksek olduğu düşünülmektedir.

Bazı öğrencilerin başlangıçta hemşireliği isteyerek seçmese de klinik uygulamalar sırasında hasta ve hasta yakınları ile olan etkileşimleri sonrasında mesleği sevmeye başladıklarını ifade etmiş olmaları olumlu bir bulgudur. Hemşirelik mesleğine ilişkin olumlu düşüncelere sahip olan öğrencilerle birlikte bölüme başladıktan sonra meslek hakkında olumlu düşünmeye başlayan öğrenciler de çoğunluktadır (Güven ve Ünsal, 2020). Bölümü isteyerek seçmeyenlerin eğitim sürecine başladığında bölüme seyerek devam ettikleri görülmektedir (Yiğitbaş vd., 2018). Olgun ve Adıbelli'nin (2020) çalışmasında da öğrencilerin çoğunun bölümü isteyerek tercih ettiği ve %74,3'ünün bölümünden memnun oldukları bulunmuştur. Öğrencilerin mesleğe ilişkin algıları hemşirelik eğitimi sürecinde değişmekte ve öğrencilerde profesyonel meslek algısı oluşmaya başlamaktadır. Bu nedenle mesleki eğitim sürecinin, öğrencilerin meslek imajına ve mesleğin toplumdaki statüsüne ilişkin algılarında önemli olduğu ve mesleğin benimsenmesinde etkili bir faktör olarak görülmesi gerektiği düşünülmektedir.

Hemşirelik imajı alt teması ile ilgili bulgularda öğrenciler tarafından hemşireliğin imajı ağırlıklı olarak olumsuz olarak değerlendirilmiştir. Hemşirelik mesleğinin toplumdaki imajının olumlu yönde değişmesi için yapılması gerekenler konusunda öğrencilerin en çok vurguladıkları nokta ise meslek üyelerinin birbirine saygı duyması gerektiğiydi. Hemşirelik mesleğinin toplumdaki imajını değerlendiren bir çalışmada hemşirelik mesleğinin toplumdaki imajının olumsuz olduğu ve saygın bir meslek olarak görülmediği belirtilmektedir (Elmorshedy, AlAmrani, Hassan, Fayed ve Albrecht, 2020). Hemşirelik öğrencilerinin mezuniyet sonrasına ilişkin kaygılarının değerlendirildiği bir çalışmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun toplumun hemşireliğe duyduğu saygının yeterli olmadığını düşündükleri ve mesleğin statüsüne yönelik kaygılarının yüksek olduğu belirlenmiştir (Temel, Çelikkalp, Bilgiç ve Varol, 2020). Hemşirelik mesleğinin toplumsal imajının hem olumlu hem de olumsuz olabildiğini belirterek hemşirelik mesleğinin imajının olumlu yönde değiştirilmesi gerektiğinin vurgulandığı çalışmaların yanında (Şahin vd., 2020) hemşirelik mesleğinin toplumdaki imajının olumlu olduğunu bildiren çalışmalar da bulunmaktadır (Andsoy, Güngör ve Bayburtluoğlu, 2012). Bireylerin meslek tercihlerinde mesleğin imajı ve toplumdaki statüsü önemli bir etkidir. Meslek imajının olumlu yönde değişmesi için yapılacak doğru ve etkili müdahalelerin öğrencilerde mesleğe ilişkin olumlu bir tutum geliştirilmesinde, hemşireliğin istenilerek daha çok tercih edilen bir meslek olmasında etkili olacağı düşünülmektedir.

Mezuniyete ilişkin bulgular alt temasında öğrenciler mezuniyet sonrasını bir boşlukta kalma hissi olarak tanımlamışlardır. Hemşireliği iş bulma imkanlarının fazla olması nedeniyle tercih ettiklerini ifade etmelerine rağmen öğrenciler, mezuniyet sonrasında işe yerleşemeye dair yoğun düzeyde kaygı yaşamaktadırlar. İş bulacağına dair inancı olanların kaygı düzeyleri daha düşük ve kariyer geleceği tutumları daha iyi iken iş bulma inancı olmayanların kaygı düzeyleri anlamlı daha yüksektir (Tüfekçi ve Türkteviz, 2019). Kanada’da yapılan ve hemşirelik mezunlarının istihdam hedefleri, beklentileri ve göç niyetlerini değerlendiren bir çalışmada öğrencilerin gelecekteki çalışma ortamlarının iş beklentilerinin çoğunu karşılayacağı konusunda endişe duydukları belirtilmektedir (Freeman, Baumann, Akhtar-Danesh, Blythe, Fisher, 2012). Hemşirelik bölümü son sınıf öğrencilerinin iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeylerini değerlendiren Erdoğan ve Akın’ın (2016) çalışmasında öğrencilerin yarısından fazlası iş bulma endişesi yaşamamakta ve kısa sürede iş bulacağını düşünmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu mesleğiyle ilgili işsizlik sorunu olduğunu düşünmediğini ifade etmişlerdir (Erdoğan ve Akın, 2016). Farklı bir çalışmada öğrencilerin %78’i gelecekte iş bulma kaygısı

yaşamayacaklarını belirtmişlerdir (Andsoy vd., 2012). Sağlık bilimleri dışında farklı fakültelerde öğrenim gören üniversite son sınıf öğrencilerini ele alan bir çalışmada üniversitede alınan eğitimin iş yaşamı için yeterli olduğunu düşünen, iş bulma süresinin 6 aydan kısa olacağını ifade eden öğrencilerin toplam umutsuzluk puanlarının anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür (Üstün, Dedekoç, Kavalalı, Öztürk, Sapçı ve Can, 2014). Son yıllarda hemşirelik bölümü mezunu olan öğrenci sayılarındaki artış öğrencilerin mezuniyet sonrası iş bulma olanaklarını zorlaştırabilmektedir. Bu durumun öğrencilerin kaygı düzeylerini artıran önemli faktörlerden biri olduğu düşünülmektedir.

Okul döneminin bitmesi ile meslek hayatına başlayacak olmak da öğrenciler için farklı kaygılar barındırmaktadır. Öğrencilerin hayata dair sorumluluklarının artacak olması, mesleki bilgi ve becerilerine ilişkin yetersizlik hissi nedeniyle yoğun düzeyde kaygı yaşadıkları belirlenmiştir. Öğrenciler aldıkları eğitimin yeterliliği, mesleki bilgi ve beceriler ile ilişkili kaygılar da taşıyabilmektedir (Temel vd., 2020). Hastanelerde işe yeni başlayan hemşirelerin yaşadıkları sorunları ele alan bir çalışmada yaklaşık her beş hemşireden ikisi okulda aldıkları eğitime bağlı kendilerini mesleki becerilerde yetersiz hissettiği belirlenmiştir (Öztürk, Kurt, Serin, Bayrak, Balık ve Demirbağ, 2016).

Öğrencilerin mezuniyet sonrasında işe girememeleri durumunda gelecek planlamaları arasında özel sektörde çalışma, sınava yeniden hazırlanma, yüksek lisans yapmak ve yurt dışı dil kurslarına gitmek yer almaktadır. Hemşirelik öğrencilerinin kariyer planlamaya yönelik görüşlerinin değerlendirildiği çalışmada öğrencilerin %67,5'i kariyer planı olduğunu ifade etmişken, kariyer planı olan öğrencilerin %45,9'u lisansüstü eğitimi almak istediğini ifade etmişlerdir (Karadaş, Duran ve Kaynak, 2017). Öğrencilerin bir kariyer planlamasına sahip olmalarının mezuniyet sonrasında profesyonel meslek yaşantıları ve gelecekleri açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi hemşirelik 4.sınıf öğrencileri, araştırmaya katılmayı kabul edenler ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca araştırmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda bulguların genellenebilmesi güç olduğundan genellenebilirlik bir sınırlılık olarak düşünülebilir.

Sonuç ve Öneriler

Öğrencilerin mezuniyet sonrasına ilişkin birçok duyguyu aynı anda yaşadıkları ve büyük çoğunluğunun mezuniyet sonrası yaşamlarına ilişkin kaygılı oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin mesleğe ve geleceğe yönelik düşüncelerin belirlenmesinin öğrencilerin yaşadıkları sorunların daha iyi tanınması ve erken dönemde ele alınabilmesi açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Yazar Katkıları: Fikir- SD, SYB, ÖM, BT, SÇ, MA; Tasarım/ Dizayn: SD; Denetleme-SD; Veri toplanması ve/veya işlemesi- SYB, ÖM, BT, SÇ, MA; Analiz ve/veya yorum-SD; Yazıyı yazan-SD

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Teşekkür: Araştırmaya katılarak destek olan öğrencilerimize çok teşekkür ederiz.

Kaynaklar

- Andsoy I., Güngör, T. & Bayburtluoğlu, T. (2012). Karabük Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin hemşireliği tercih etme nedenleri ve mesleğin geleceği ile ilgili görüşleri. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*. 1,124-130.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 5, 368-388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 15. Basım, Ankara:Pegem Akademi, 2013.234-246.
- Elmorshedy, H., AlAmrani, A., Hassan, M. H. A., Fayed, A. & Albrecht, S. A. (2020). Contemporary public image of the nursing profession in Saudi Arabia. *BMC Nurs*. 9,19:47. <https://doi.org/10.1186/s12912-020-00442-w>.
- Erdoğan, E. G., & Akın, B. (2016). Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeyleri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 32,72-89.
- Freeman, M., Baumann, A., Akhtar-Danesh, N., Blythe, J., & Fisher A. (2012). Employment goals, expectations, and migration intentions of nursing graduates in a Canadian border city: a mixed methods study. *Int J Nurs Stud*. 49,531-543 <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2012.07.015>.
- Güven, Ş. & Ünsal, A. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik mesleği algılarının incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 2020 Milli Mücadele'nin 100. Yılı Özel Sayısı, 52-61. <https://doi.org/10.21733/ibad.756180>.
- Huicho, L., Molina, C., Diez-Canseco, F., Lema, C., Miranda, J. J., Huayanay-Espinoza, C. A., & Lescano, A. G. (2015). Factors behind job preferences of Peruvian medical, nursing and midwifery students: a qualitative study focused on rural deployment. *Hum Resour Health*. 2,13:90. <https://doi.org/10.1186/s12960-015-0091-6>.
- Karadaş, A., Duran, S. & Kaynak, S. (2017). Hemşirelik Öğrencilerinin Kariyer Planlamaya Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 8,1-8. <https://doi.org/10.22312/sdusbed.224956>.
- Olgun, S. & Adıbelli, D. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörler. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 11,55-60. <https://doi.org/10.31067/0.2020.242>.
- Ökdem, Ş. & Yardımcı, F. (2010). Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 11,228-234.
- Özdelikara, A., Ağaçdiken, S. & Aydın, E. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimi ve etkileyen faktörler. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 6,83-88.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizinde sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 11,323-343.

- Öztürk, H., Kurt, Ş., Serin, G. M., Bayrak, B., Balık, T. & Demirbağ, B. C. (2016). Hastanelerde işe yeni başlayan hemşirelerin sorunları. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 4,189-201.
- Özveren, H., Gülnar, E. & Özden, D. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Turkish Journal of Clinics and Laboratory*. 8,57-64. <https://doi.org/10.18663/tjcl.320040>.
- Sevencan, F. & Çilingiroğlu, N. (2007). Sağlık alanındaki araştırmalarda kullanılan niteliksel veri toplama yöntemleri. *Toplum Hekimliği Bülteni*. 26,1-6.
- Şahin, A., Çelik, D., Kocakaya, R., Canbulat Şahiner, N. & Çöplü, M. (2020). Birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin meslek tercih nedenleri ve meslek algıları: nitel bir çalışma. *Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*. 2,1-11.
- Taslak, S. & Işıkkay, Ç. (2016). Investigation of nursing students' educational perceptions and levels of anxiety and hopelessness: The case of the school of health. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 6,108-115.
- Temel, M. Çelikkalp, Ü., Bilgiç, Ş. & Varol, G. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin mezuniyet sonrasına yönelik mesleki kaygıları ve etkileyen faktörler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 23,23-34. <https://doi.org/10.17049/ataunihem.478072>.
- Tekindal, M. & Uğuz Arsu, Ş. (2020). Nitel araştırma yöntemi olarak fenomenolojik yaklaşımın kapsamı ve sürecine yönelik bir derleme. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 20,153- 182.
- Tüfekçi, N. & Türkteviz, H. (2019). Sağlık hizmetleri alanlarında eğitim gören mezuniyet aşamasındaki üniversite öğrencilerinin kaygı durumları ile kariyer geleceğinin değerlendirilmesi. 3. *Uluslararası 13. Ulusal Sağlık ve Hastane İdaresi Kongresi*, Sakarya, Türkiye, 10 - 13 Ekim 2019, ss.970-979.
- Ünal, A. & Bilginer, E. (2019). Hemşirelik bölümü öğrencilerinde meslek seçimi ve özyeterlilik ilişkisi. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 5,993-1002. <https://doi.org/10.31589/JOSHAS.185>.
- Üstün, G., Dedekoç, Ş., Kavalalı, T., Öztürk, F., Sapçı, Y. & Can, S. (2014). Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin İş Bulmaya İlişkin Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 200-221 .
- Yiğitbaş, Ç., Ağçay, B. Ç., Erdoğan, Y., Zeynep, T. A. Ş., Özdemir, D. H., Gökçe, T. G. & Eren, Ü. Ç. (2018). Hemşirelik öğrencilerinde psikolojik dayanıklılık. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*. 5, 220-225. <https://doi.org/10.5455/sad.13-1531653452>.
- Zencir, G. & Eşer, İ. (2016). Hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik mesleğine yönelik tutumları ile hemşirelik tercihi arasındaki ilişki: Türkiye örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 9, 30-37.